

A. Το αντικείμενο

- **Αντικείμενο** είναι ο (πτωτικός) όρος της πρότασης που δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει ή αναφέρεται η ενέργεια του ρήματος.
- Βρίσκεται σε πλάγια πτώση και αποτελεί κύριο όρο της πρότασης.
- Αντικείμενο δέχονται οι μετοχές και τα απαρέμφατα.
- Το αντικείμενο μεταφράζεται στη ν.ε. με πλάγια πτώση ή εμπρόθετα.

Ως αντικείμενο τίθεται όνομα ουσιαστικό, αλλά και οποιοσδήποτε ονοματικός τύπος, όπως αντωνυμία, αριθμητικό, ουσιαστικοποιημένο επίθετο και μετοχή, άναρθρο ή έναρθρο απαρέμφατο, φράση με άρθρο, επίρρημα με άρθρο, εμπρόθετο σύνολο με ή χωρίς άρθρο, καθώς και δευτερεύουσα ονοματική πρόταση.

π.χ. Οί Αθηναῖοι ἐφρούρουν τὰ τείχη. (ουσιαστικό)

Εὐμενῶς ἐδέξατο ἡμᾶς. (αντωνυμία)

Φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ. (δευτερεύουσα ονοματική ενδοιαστική πρόταση)

B. Μεταβατικά ρήματα: μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα

Τα ρήματα τα οποία δέχονται αντικείμενο λέγονται **μεταβατικά**.

Τα μεταβατικά ρήματα, ανάλογα με τον αριθμό των αντικειμένων τους, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

α) μονόπτωτα ρήματα

Η σημασία τους συμπληρώνεται με ένα αντικείμενο σε μία από τις τρεις πλάγιες πτώσεις: γενική, δοτική ή αιτιατική.

π.χ. **Τοὺς θεοὺς** φοβοῦ.
(= **Τους θεούς** να φοβάσαι.)

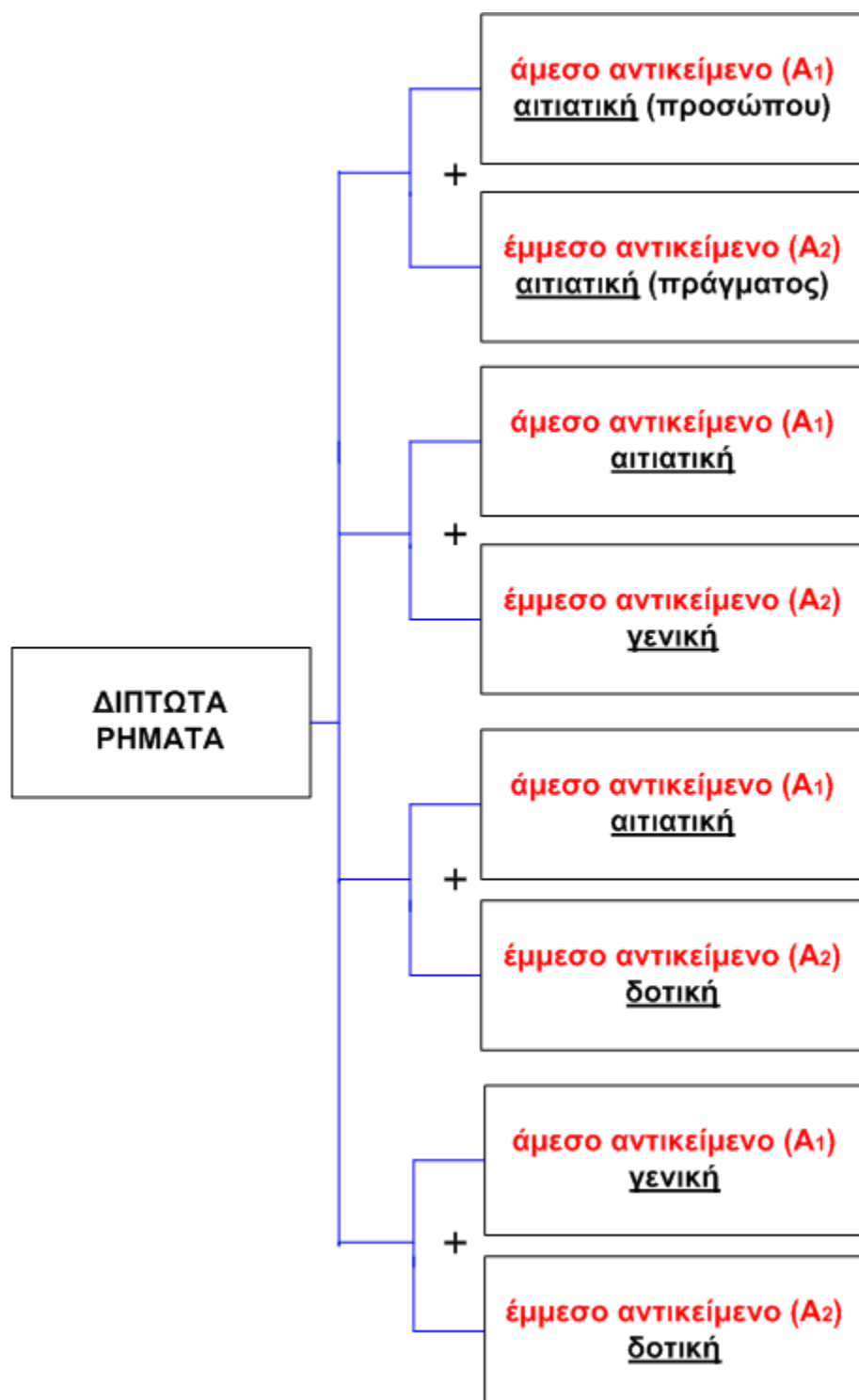
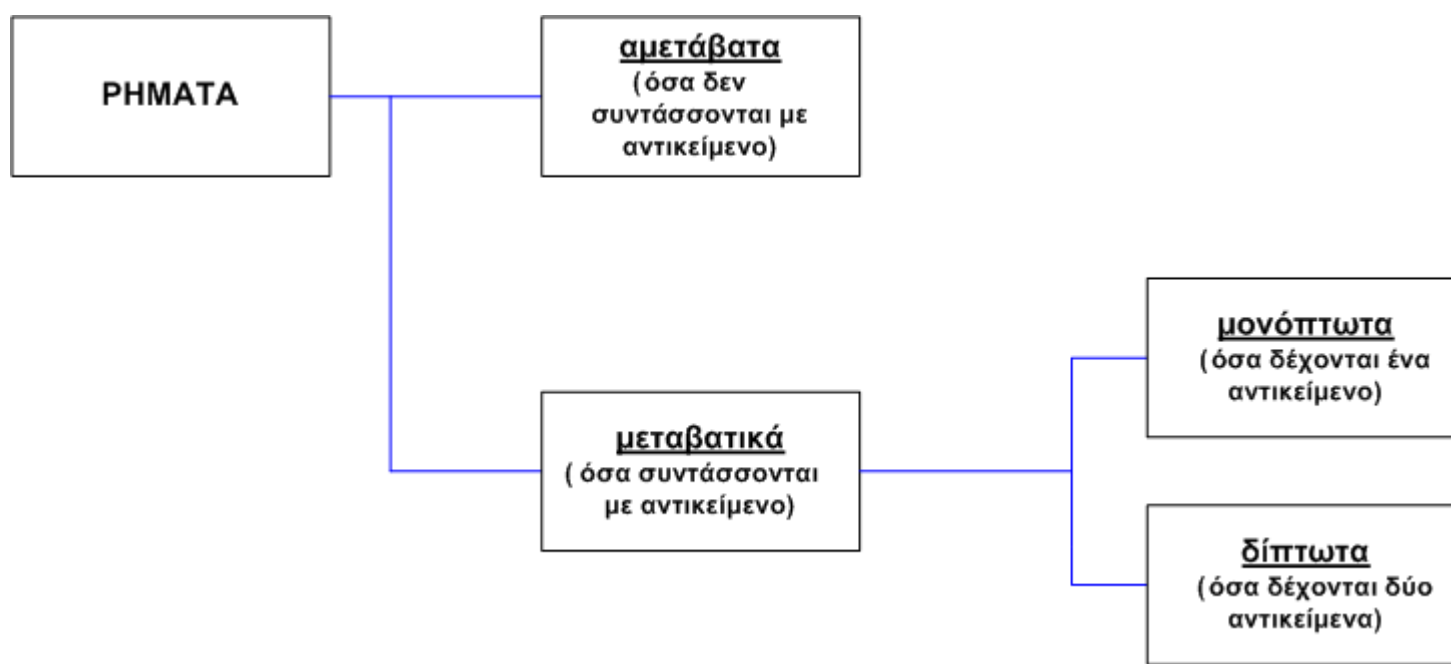
β) δίπτωτα ρήματα

Η σημασία τους συμπληρώνεται με δύο αντικείμενα σε πλάγιες πτώσεις: δύο αιτιατικές, αιτιατική και γενική, αιτιατική και δοτική, γενική και δοτική. Τα δύο αντικείμενα των δίπτωτων ρημάτων διακρίνονται σε **άμεσο** και **έμμεσο**:
άμεσο είναι το αντικείμενο σε αιτιατική πτώση,
έμμεσο είναι το αντικείμενο που βρίσκεται σε γενική ή δοτική πτώση.

π.χ. Κύρος δίδωδιν **αὐτῷ μισθόν**.
(= Ο Κύρος δίνει **σε αυτόν μισθό**.)

Παρατηρήσεις:

1. Όταν και τα δύο αντικείμενα ενός ρήματος είναι σε αιτιατική, τότε **άμεσο** είναι αυτό που δηλώνει πρόσωπο.
2. Στην περίπτωση δύο αντικειμένων σε γενική και δοτική, άμεσο είναι το αντικείμενο σε γενική και έμμεσο το αντικείμενο που βρίσκεται σε δοτική.
3. Οι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις και το απαρέμφατο ως αντικείμενο του ρήματος ισοδυναμούν με αιτιατική πτώση.

Μονόπρωτα ρήματα

Τα μονόπρωτα ρήματα συντάσσονται με αντικείμενο σε γενική, δοτική και αιτιατική. Πιο συγκεκριμένα:

Με γενική:

π.χ. Θεοί **ἀνθρώπων** ἐπιμελοῦνται.
(= Οι θεοί φροντίζουν **τους ανθρώπους**.)

Με αντικείμενο σε πτώση γενική συντάσσονται τα ρήματα που δηλώνουν:

Μνήμη και λήθη: μέμνημαι (= θυμάμαι), ἐπιλανθάνομαι, ἀμνημονῶ (= λησμονώ).

Ἐναοξη ή λήξη: ἄρχω, ἄρχομαι (= κάνω αρχή, αρχίζω), λήγω, παύομαι (= σταματώ, εγκαταλείπω) κ.ά.

Ἐπιμέλεια, φροντίδα, φειδώ και τα αντίθετά τους: φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι, κήδομαι, προνοῶ (= φροντίζω), φείδομαι (= λυπάμαι), ἀμελῶ, ἀφειδῶ, ὀλιγωρῶ (= παραμελώ), μέλει (= υπάρχει φροντίδα) κ.ά.

Ἐπιτυχία, αποτυχία, απόπειρα, δοκιμή, απόκτηση: τυγχάνω, ἐπιτυγχάνω, ἐφικνοῦμαι (= πετυχαίνω), στοχάζομαι (= αποβλέπω, επιδιώκω), πειρῶ, πειρῶμαι (= δοκιμάζω, προσπαθώ), ἀποτυγχάνω, ψεύδομαι, σφάλλομαι, ἀμαρτάνω κ.ά.

Ἐξουσία: ἄρχω (= αρχίζω, κυβερνώ, διοικώ, εἶμαι ἀρχων, κυριαρχώ), κρατῶ (= γίνομαι κύριος, κυριεύω, επικρατώ), ἡγοῦμαι (= προηγούμαι, εἶμαι αρχηγός, κυριαρχώ), δεσπόζω (= κυριαρχώ), τυραννῶ (= εἶμαι τύραννος, ἀρχων), βασιλεύω, ἡγεμονεύω, προΐσταμαι (= εἶμαι επικεφαλής, εἶμαι αρχηγός) κ.ά.

Σύγκριση, διαφορά, υπεροχή: πλεονεκτῶ, μειονεκτῶ, ὑπερτερῶ, ὑστερῶ, ὑπερέχω, προέχω (= προεξέχω, υπερέχω), ἠττῶμαι (= εἶμαι κατώτερος, ασθενέστερος, υστερώ), ὑπολείπομαι (= μένω πίσω, υστερώ, απομένω) κ.ά.

Επιθυμία, απόλαυση, αφθονία: ἐπιθυμῶ, ἐφίεμαι, ὀρέγομαι (= επιθυμῶ), ἐρῶ (= αγαπῶ), ἀπολαύω (= καρπούμαι, απολαμβάνω), γέμω, πίμπλαμαι (= εἶμαι γεμάτος), εὐπορῶ (= ἔχω αφθονία ενός πράγματος) κ.ά.

Συμμετοχή: μετέχω, μεταλαμβάνω, κοινωνῶ (= συμμετέχω, κάνω κάτι από κοινού), συμμετέχω, μέτεστί τινι (= κάποιος μετέχει σε κάτι) κ.ά.

Ἐλλειψη, στέρηση, απαλλαγή, χωρισμό ή απομάκρυνση: δέω (έχω ανάγκη, στερούμαι), δέομαι (= ἔχω ανάγκη, παρακαλώ), ἀπορῶ (= στερούμαι), ἀπαλλάττομαι, χωρίζομαι, ἀπέχω, ἀπέχομαι, ἀφίσταμαι (απέχω, αποχωρίζομαι, απομακρύνομαι) κ.ά.

Αίσθηση ή αντίληψη: ἀκούω, ἀκροῶμαι (= ακούω, υπακούω), αἰσθάνομαι, αντιλαμβάνομαι, πυνθάνομαι (= ζητώ να μάθω, πληροφοροῦμαι), ἄπτομαι (= πιάνω, αγγίζω) κ.ά.

Σύνθετα με τις προθέσεις ἀπό, ἐκ, κατά, πρό, ὑπέρ.

Με δοτική:

π.χ. Λυσιτελεῖ ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη.
(= Η δικαιοσύνη συμφέρει εμάς.)

Με αντικείμενο σε πτώση δοτική συντάσσονται τα ρήματα που δηλώνουν:

Πρέπει, ταιριάζει: πρέπει, ἀρμόττει, προσήκει (= αρμόζει, συναρμόζει, ταιριάζει)

Φιλική ή εχθρική διάθεση: εὐνοῶ (= εἶμαι ευνοϊκός), χαρίζομαι (= κάνω χάρη, δείχνω εὐνοία), ἀρέσκω (= εἶμαι αρεστός, ευχαριστώ κάποιον), βοηθῶ, ἀρήγω, ἐπικουρῶ, ἀμύνω (= βοηθῶ, υπερασπίζω), λυσιτελῶ (= ωφελῶ), φθονῶ, ἐπιβουλεύω (= σχεδιάζω κακό), μάχομαι, πολεμῶ, διαφέρομαι, ἐναντιοῦμαι (= εναντιώνομαι), ὀργίζομαι, ἐπιτιμῶ (= κατακρίνω), ἐγκαλῶ (= κατηγορῶ) κ.ά.

Ευπείθεια, υποταγή, ακολουθία, διαδοχή, προσέγγιση, μείξη, συμμαχία, συμφιλίωση, επικοινωνία: πείθομαι, πιστεύω, ὑπακούω, ἀπειθῶ (= δεν υπακούω), ὑπηρετῶ, ὑπουργῶ (= προσφέρω, εξυπηρετῶ, βοηθῶ), ἀκολουθῶ, ἔπομαι (= ακολουθῶ), πελάζω (= πλησιάζω), ὀμιλῶ, χρῶμαι (= χρησιμοποιῶ, συναναστρέφομαι), εἶκω, ὑπείκω (= υποχωρῶ, υπακούω), μείγνυμι κ.ά.

Ομοιότητα, ισότητα, ταυτότητα, συμφωνία και τα αντίθετά τους: ὀμοιάζω, ὀμοιοῦμαι, ἔοικα (= μοιάζω), ὀμοιοῦμαι, ἰσοῦμαι, συμφωνῶ, ὀμολογῶ κ.ά.

Ίδιας σημασίας σύνθετα με τις προθέσεις ἐν, σύν, ὑπό, ἐπί, παρά, περί, πρὸς και το επίρρημα ὁμοῦ: ἐμμένω (= μένω σταθερός σε κάτι), σύνειμι, ὑπόκειμαι (= υποτάσσομαι, λαμβάνομαι ως βάση), ἐπιτίθεμαι, παρίσταμαι, προσφέρομαι, ὀμονοῶ (= συμφωνῶ, ζῶ με ὀμόνοια) κ.ά.

Με αιτιατική:

π.χ. Ξενοφῶν ἐποίησε βωμόν.
(= Ο Ξενοφώντας ἐφτιαξε βωμό.)

Η αιτιατική είναι η βασική πτώση στην οποία τίθεται το αντικείμενο του ρήματος.

Με αιτιατική συντάσσονται ρήματα διαφόρων σημασιών, όπως: ενέργεια, ψυχικό πάθος, κτήση, γνώμη, ονομασία κ.ά.

Το αντικείμενο σε πτώση αιτιατική διακρίνεται σε **εξωτερικό και εσωτερικό αντικείμενο:**

α) **εξωτερικό αντικείμενο:** φανερώνει πρόσωπο ή πράγμα, το οποίο υπάρχει ανεξάρτητα από την ενέργεια του ρήματος η οποία μπορεί να μεταβάλλει την κατάστασή του.

π.χ. Ὁ βασιλεὺς ἔπεμψε κήρυκας.
(= Ο βασιλιάς ἔστειλε κήρυκες.)

β) **εσωτερικό αντικείμενο:** φανερώνει τη δημιουργία ενός πράγματος ως αποτέλεσμα της ρηματικής ενέργειας και το οποίο δεν υπήρχε πριν από αυτήν.

π.χ. Οὗτος γράφει ἐπιστολήν.
(= Αυτός γράφει ἐπιστολή.)

Δίπλωτα ρήματα

Τα δίπλωτα ρήματα συντάσσονται με δύο αντικείμενα, τα οποία βρίσκονται σε πλάγιες πτώσεις. Πιο συγκεκριμένα συντάσσονται:

Με δυο αιτιατικές:

π.χ. Οὐ τοῦτ' ἐρωτῶ σε.
(= Δεν σε ρωτώ αυτό)

Τα ρήματα: αἰτῶ (= ζητώ, παρακαλώ, απαιτώ, επαιτώ), ἐρωτῶ, εἰσπράττω, ἀποκρύπτω, ἀποστερῶ (= αρπάζω, αφαιρώ, αποστερώ), ἀφαιροῦμαι κ.τ.ό.

Τα ρήματα: διδάσκω, ἀναμιμνήσκω (= υπενθυμίζω) κ.τ.ό.

Τα ρήματα: ἐνδύω (= ντύνω), ἐκδύω (= γδύνω) κ.τ.ό.

Με αιτιατική και γενική:

π.χ. Ἀπολύω ὑμᾶς τῆς αἰτίας.
(= Απαλλάσσω εσάς από την κατηγορία)

Τα ρήματα: πληρῶ (= γεμίζω, εκπληρώνω), γεμίζω, ἐστιῶ (= παραθέτω γεύμα), κενῶ (= αδειάζω), εὐωχῶ (= παραθέτω πλούσιο γεύμα, φιλοξενώ) κ.τ.ό.

Τα ρήματα: ἀκούω, μανθάνω (= μαθαίνω), πυνθάνομαι (= πληροφορούμαι) κ.τ.ό.

Τα ρήματα: λαμβάνω, ἄγω (= οδηγώ), κωλύω (= εμποδίζω), ἀποστερῶ (= αρπάζω, αφαιρώ), εἴργω (= εμποδίζω), ἀπολύω, παύω κ.τ.ό.

Τα ρήματα: πωλῶ, ὠνοῦμαι (= αγοράζω), τιμῶ κ.τ.ό.

Τα ρήματα: θανμάζω, μακαρίζω (= καλοτυχιζώ), ὀργίζομαι.

Ρήματα σύνθετα με τις προθέσεις ἀπό, ἐκ, πρό.

Ρήματα σύνθετα με την πρόθεση κατὰ και δικαστική σημασία: καταγιγνώσκω (= κατηγορώ, καταδικάζω), καταψηφίζομαι (= ψηφίζω εναντίον, καταδικάζω), κατηγορῶ, καταβοῶ (= φωνάζω δυνατά), καταψεύδομαι (= υποκρίνομαι, προσποιούμαι).

Παρατήρηση:

Η γενική που συντάσσεται με τα ρήματα πωλῶ, ὠνοῦμαι, τιμῶ κ.τ.ό. μπορεί να είναι γενική της αξίας ή του ποσού.

Η γενική που συντάσσεται με τα ρήματα ψυχικού πάθους είναι γενική της αιτίας.

Η γενική που συντάσσεται με τα δικανικά και καταδικαστικά ρήματα είναι γενική της αιτίας ή του εγκλήματος / γενική της ποινής.

Με αιτιατική και δοτική:

π.χ. Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ.
(= Θα πω σε εσάς όλη την αλήθεια)

Ρήματα με τη σημασία των: λέγω, ὑπισχνοῦμαι (= υπόσχομαι), προστάττω, δείκνυμι (= δείχνω, αποδεικνύω), δίδωμι (= επιτρέπω, προσφέρω), φέρω (= προσφέρω), προσάγω (= οδηγώ, προσκομίζω, παραθέτω, προσθέτω, φέρνω πλησίον), προσαρμόττω, ἀντιτάττω.

Ρήματα που σημαίνουν εξίσωση, εξομοίωση, μείξη, συμφιλίωση: κεράννυμι (= ανακατεύω, συνδυάζω), μείγνυμι (= αναμειγνύω), ὁμοιῶ (= μοιράζω), συναλλάττω κ.τ.ό.

Σύνθετα με τις προθέσεις ἐν, σύν, πρός, παρά.

Με γενική και δοτική:

π.χ. Μή μοι φθονήσης τοῦ μαθήματος.
(= Μη μου αρνηθείς από φθόνο το μάθημα.)

Ρήματα που σημαίνουν:

Μετοχή, παραχώρηση: μετέχω, κοινωνῶ (= συμμετέχω, κάνω κάτι απο κοινού), μεταδίδωμι (= δίνω μερίδιο σε κάποιον από κάτι), παραχωρῶ, ἀντιποιούμαι (= διεκδικῶ κάτι από κάποιον).

Παρατήρηση:

Η γενική που συντάσσεται με τα δικαστικά ρήματα **τιμῶ** (= ορίζω ως δικαστής για κάποιον κάποια ποινή) και **τιμῶμαι** (= ορίζω ως δικαστής για κάποιον κάποια ποινή) είναι **γενική της ποινής ή του τιμήματος**.

Σύστοιχο αντικείμενο

Σύστοιχο αντικείμενο λέγεται το αντικείμενο το οποίο παράγεται από την ίδια ρίζα με το ρήμα με το οποίο συντάσσεται ή από την ρίζα άλλου συνώνυμου ρήματος. Αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση του εσωτερικού αντικειμένου, το οποίο δηλώνει το ίδιο το περιεχόμενο της ρηματικής ενέργειας.

Με σύστοιχο αντικείμενο μπορεί να συντάσσεται οποιοδήποτε ρήμα, σε οποιαδήποτε διάθεση κι αν βρίσκεται. Συχνά το σύστοιχο αντικείμενο προσδιορίζεται από επιθετικό προσδιορισμό που εξειδικεύει τη σημασία του.

π.χ. Ἔλεξε τούτους **τούς λόγους**.

(= Είπε αυτά **τα λόγια**.)

Παρατηρήσεις:

Παράλειψη του σύστοιχου αντικειμένου

1. Το σύστοιχο αντικείμενο, επειδή δεν είναι αναγκαίο συμπλήρωμα του ρήματος, πολύ συχνά παραλείπεται και παραμένει μόνο ο επιθετικός προσδιορισμός, ο οποίος τίθεται σε ουδέτερο γένος, σπανιότερα ενικού και συνηθέστερα πληθυντικού αριθμού και δηλώνει ένα ουσιώδες χαρακτηριστικό του αντικειμένου.

π.χ. **Πολλά** ψεύδονται οἱ ἄοιδοί.

(= Οἱ ποιητές λένε **πολλά ψέματα**)

2. Το σύστοιχο αντικείμενο παραλείπεται επίσης και όταν συνοδεύεται από ετερόπρωτο προσδιορισμό. Ἐτσι τίθεται στη θέση του αντικειμένου και σε πτώση αιτιατική ο ονοματικός ετερόπρωτος προσδιορισμός, συνήθως γενικής πτώσης, και λέγεται **ιδιάζον ή ιδιόμορφο σύστοιχο αντικείμενο**.

π.χ. ἀγωνίζομαι δρόμον = συμμετέχω σε ἀγῶνα δρόμου,

νικῶ ναυμαχίαν = νικῶ νίκη νουμαχίας.

Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν μια σειρά από ιδιωματισμούς της αρχαίας ελληνικής, κυρίως δικανικές περιφράσεις, όπως:

- ἀγωνίζομαι δρόμον, πάλην (= ἀγωνίζομαι αγῶνα δρόμου, αγῶνα πάλης)
- νικῶ μάχην, ναυμαχίαν, δρόμον, Ὀλύμπια, Πύθια (= κερδίζω τη μάχη, ναυμαχία, αγῶνα δρόμου, τα Ὀλύμπια, τα Πύθια)
- δίκην διώκω (= εἶμαι ο κατήγορος σε δίκη)
- φεύγω δίκην (= εἶμαι ο κατηγορούμενος σε δίκη)
- δικάζω δίκην (= δικάζω)
- δικάζομαι δίκην (= καταφεύγω στο δικαστήριο)
- νικῶ δίκην (= κερδίζω τη δίκη)
- ὀφλισκάνω δίκην (= χάνω τη δίκη)
- ὀφλισκάνω αἰσχύνην, γέλωτα, μωρίαν (= δημιουργῶ την εντύπωση οτι εἶμαι αἰσχροῦς, γελοῖος, μωρός)
- ἐστιῶ γάμους (= κάνω γαμήλιο συμπόσιο)
- ἀποκρίνομαι τὸ ἐρωτώμενον (= δίνω ἀπάντηση σ' αυτό που έχω ερωτηθεῖ)

3. Πολλά μεταβατικά ρήματα εκτός από το βασικό αντικείμενό τους σε αιτιατική παίρνουν και **δεύτερο σύστοιχο αντικείμενο**. Τέτοια ρήματα είναι πολύ συχνά τα: δρῶ, ποιῶ, ἐργάζομαι, ἀγορεύω, λέγω.

